

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, професора, завідувача кафедри криміналістики та домедичної підготовки Навчально-наукового інституту права та підготовки фахівців для підрозділів Національної поліції Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ Чаплинського Костянтина Олександровича на дисертацію Фаєра Ігоря Васильовича за темою: «Розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців», поданої на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 – Право

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Дисертаційне дослідження І.В. Фаєра на тему: «Розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців» виконано з надзвичайно актуальної проблематики, яке має важливе значення як для теорії криміналістики, так і правозастосовної практики. В умовах військової агресії з боку росії і як наслідок збільшення зусиль щодо розбудови України як правової й незалежної держави з метою інтегрування до Європейського співтовариства, реформування економічної, соціальної й політичної систем суспільства, виняткової політичної обстановки в державі, ускладнення криміногенної ситуації спостерігається зміна структури та характеру злочинності. Особливого занепокоєння викликають кримінальні правопорушення вчинені іноземцями та відносно них. Водночас автор звертає увагу на те що певне зниження кількості вчинених щодо іноземців кримінальних правопорушень у 2020 та 2021 роках пов'язано із негативними наслідками пандемії COVID-19, запровадженням карантинних заходів в Україні згідно Постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2020 року № 211 «Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2», та системи обмежень у всьому світі, суттєвим зниженням активності міжнародних контактів на фінансових ринках та туристичній галузі (стор. 20). Попри вказану тенденцію, цілком можна погодитися з дисертантом, що розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців, ускладнено низкою обставин, а саме необхідністю врахування правового статусу потерпілого іноземця та його особистих даних,

процесуальних та організаційно-тактичних особливостей при проведенні слідчих (розшукових) дій. Для вирішення поставлених завдань необхідні взаємодія слідчих з представниками державних та правоохоронних органів України та іноземних держав, у ряді випадків – застосування заходів міжнародного співробітництва.

Окрім цього, аргументи, викладені дисертантом на обґрунтування актуальності теми (стор. 19-21), переконують у необхідності та вчасності її дослідження.

Незважаючи на високий рівень наукової розробленості питань розслідування кримінальних правопорушень різної категорії, досі проблеми розслідування кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців, залишаються не дослідженими у науковій та навчально-методичній літературі. Особливої уваги заслуговують питання розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, як найбільш поширеної групи кримінально протиправних діянь. Сьогодні існує потреба в комплексному висвітленні тематики, з урахуванням правових реалій та особливостей злочинної діяльності. Зважаючи на це, дисертаційне дослідження І.В. Фаєра є достатньо актуальним і вчасним.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, грантами. Обраний напрям наукового дослідження І.В. Фаєра ґрунтується на Цілях сталого розвитку України на період до 2030 року, затверджених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019; Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2021 року, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2011 року № 942; Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 25 жовтня 2017 року № 779-р, і Плану заходів на 2021 рік з реалізації Стратегії комунікації у сфері європейської інтеграції на 2018–2021 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 квітня 2021 року № 331-р. Дослідження здійснено відповідно до Стратегії

розвитку органів системи Міністерства внутрішніх справ на період до 2020 року, затвердженої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 листопада 2017 року № 1023-р, і Плану заходів з її реалізації, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 693-р; Тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки, затвердженої наказом Міністерства внутрішніх справ України від 11 червня 2020 року № 454; Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2018–2020 роки (рішення Вченої ради від 26 грудня 2017 року, протокол № 28). Тему дисертації затверджено на засіданні Вченої ради Національної академії внутрішніх справ 12 листопада 2020 року (протокол № 22) та зареєстровано Координаційним бюро Національної академії правових наук України (№ 712, 2021 рік).

Мета і завдання дослідження відповідно до предмета та об'єкта дослідження. Дисертантом правильно визначено мету дисертаційного дослідження, яка полягає у формуванні теоретичних положень та практичних рекомендацій щодо розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців.

В цілому, мета дослідження зумовила постановку й вирішення таких **завдань**: 1) охарактеризувати стан наукового дослідження проблем розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців; 2) виокремити нормативно-правові засади розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців; 3) сформувати криміналістичну характеристику корисливо-насильницьких злочинів, вчинених щодо іноземців; 4) визначити обставини, які підлягають встановленню на початковому етапі розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців; 5) сформувати типові слідчі ситуації розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців, та запропонувати напрями їх вирішення; 6) охарактеризувати взаємодію слідчого з правоохоронними органами України під час розслідування корисливо-

насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців; 7) розкрити проведення огляду під час розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців; 9) висвітлити проведення допиту під час розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців; 10) розкрити проведення пред'явлення для впізнання під час розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців.

Об'єкт і предмет дисертаційного дослідження визначено дисертантом наступним чином. *Об'єкт дослідження* – суспільні відносини у сфері діяльності органів досудового розслідування під час розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців. *Предмет дослідження* – розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація є комплексним монографічним дослідженням, за результатами якого сформовано теоретичні положення та практичні рекомендації щодо розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців. У роботі обґрунтовано низку нових концептуальних положень, висновків і рекомендацій.

Оцінюючи найважливіші здобутки дисертаційного дослідження, варто вказати на наступні результати, що мають вагому наукову новизну, зокрема, *вперше*:

– сформована криміналістична характеристика корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців, охарактеризований зміст її основних елементів: предмету посягання (гроші, цінності, техніка), способу вчинення (дії з підготовки, безпосереднього вчинення, приховування), обстановки вчинення (вечірній час доби, у межах міста, переважно у місцях відпочинку), слідової картини (матеріальні, ідеальні та електронні сліди), особи правопорушника (наявність злочинного досвіду, цинізм, бажання наживи, у ряді випадків правопорушником є теж іноземець),

особи потерпілого іноземця (має ознаки віктимності). Всі визначені елементи взаємопов'язані між собою;

– сформовано типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців: наявна інформація про вчинення відносно іноземців протиправних дій, однак особи ймовірних підозрюваних не встановлено; зібрано орієнтуючу інформацію щодо ймовірних підозрюваних, які вчинили корисливо-насильницькі кримінальні правопорушення; вчинення кримінальних правопорушень конкретними підозрюваними підтверджується доказами або затриманням осіб під час вчинення кримінального правопорушення;

– надана характеристика обстановки вчинення корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень щодо іноземців, відповідно до таких класифікаційних груп, які включають ознаки: просторові (характеризують місце вчинення кримінального правопорушення і пов'язані з ним місця); часові (характеризують час вчинення кримінального правопорушення, послідовність подій у часі та час виникнення різного роду обставин, які супроводжують подію); речові (характеризують якості та властивості матеріальних об'єктів на місці вчинення кримінального правопорушення і пов'язаних з ним місцях); поведінково-психологічні (характеризують дії учасників події);

– надано пропозиції щодо внесення доповнень до законодавства України, в інтересах протидії злочинності, враховуючи підвищену інтенсивність процесів міграції громадян, за наявності фактичних та правових підстав, надати дозвіл на доступ органам досудового розслідування з метою отримання даних з персональних документів осіб, які підозрюються у вчиненні тяжких кримінальних правопорушень, до Єдиного державного демографічного реєстру та документів, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус.

Окрім того, автором удосконалено:

– класифікацію елементів слідової картини корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців, відповідно до таких

груп: за формою виразу (матеріальні, ідеальні, електронні); за стадією реалізації протиправного наміру (утворюються при підготовці, безпосередньому вчиненні та приховуванні кримінального правопорушення); за місцем прояву (на території України та території іноземної держави); за механізмом слідоутворення (сліди-відображення, сліди-предмети, сліди-документи, сліди-речовини);

– характеристика особи потерпілого іноземця від корисливо-наси́льницьких кримінальних правопорушень, відповідно до трьох груп відомостей: дані про відносини між потерпілим та підозрюваним у вчиненні корисливо-наси́льницького кримінального правопорушення (у більшості випадків наявні безпосередні або опосередковані зв'язки); відомості про поведінку потерпілого при вчиненні стосовно нього протиправних дій (підкреслено значення такої ознаки як віктимність поведінки); особисті ознаки потерпілого іноземця (чоловічої статі, працевлаштований, від 25 до 40 років, перебував у стані алкогольного сп'яніння, виявляв нерозбірливість у виборі знайомств, при вчиненні протиправних дій намагався дати відсіч);

– розкрито засади реалізації взаємодії між слідчим та оперативними підрозділами у процесуальній (виконання доручень слідчого про проведення щодо проведення слідчих (розшукових) дій, у тому числі – негласних, оперативно-розшукових заходів, сприяння слідчому при проведенні слідчих (розшукових) дій) та непроцесуальній (чергування у складі слідчо-оперативних груп, спільне проведення слідчих (розшукових) дій, узгоджене використання наявних сил та засобів, взаємний обмін інформацією, спільне планування розслідування, реалізація матеріалів оперативно-розшукової діяльності, аналіз причин і умов, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення) формах;

– криміналістичні рекомендації щодо проведення огляду, допиту та пред'явлення для впізнання відповідно до підготовчої, робочої і заключної стадії проведення за умови використання техніко- і тактико-криміналістичних засобів, методів і прийомів.

У дисертації *дістали подальшого розвитку*:

– характеристика особи потерпілого-іноземця від корисливо-наси́льницьких кримінальних правопорушень, відповідно до таких класифікаційних груп: держава походження; підстави перетину кордону України; зв'язок з етнічними діаспорами та іноземцями; віктимність поведінки потерпілого; стосунки між потерпілим та особою правопорушника; поведінка потерпілого при вчиненні стосовно нього протиправних дій, з визначенням кореляційних зв'язків між особою правопорушника та особою потерпілого;

– рекомендації щодо застосування положень міжнародного (міжнародні договори, конвенції, угоди) та національного (КК України, КПК України, закони України, підзаконні нормативно-правові акти) законодавства, з визначенням правових засад розслідування корисливо-наси́льницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців;

– характеристика способів учинення корисливо-наси́льницьких кримінальних правопорушень щодо іноземців, з об'єднанням у групи за спрямованістю посягання: проти життя та здоров'я особи; проти власності; проти громадської безпеки;

– криміналістичні рекомендації щодо організації взаємодії слідчого з компетентними представниками правоохоронних органів України та іноземних держав під час розслідування корисливо-наси́льницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців, відповідно до разового, короткострокового чи постійно діючого порядку реалізації.

Враховуючи викладене, слід наголосити, що аналізована дисертація є значущою як з позицій науки, так і з точки зору практичної діяльності щодо розслідування корисливо-наси́льницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців. Елементи наукової новизни сформульовані коректно, їх кваліфікаційні ознаки відповідають нормативним вимогам.

Значення одержаних результатів для науки й практики та рекомендації щодо їх можливого використання. На наш погляд, результати дисертаційного дослідження характеризуються теоретичною та практичною

значущістю, а сформульовані в ньому пропозиції сприяють підвищенню ефективності розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців.

Матеріали та висновки наукового дослідження використовуються у:

– *правозастосовної діяльності* – для вдосконалення діяльності з розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців (акт впровадження Головного слідчого управління Національної поліції України від 10 травня 2022 року);

– *освітнього процесу* – під час викладання навчальних дисциплін «Криміналістика», «Розслідування окремих видів кримінальних правопорушень», підвищення кваліфікації слідчих та інших категорій практичних працівників, підготовки лекцій, планів-конспектів семінарських і практичних занять (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 17 січня 2022 року).

Ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації визначається методологічною основою проведеного дослідження. Спираючись на сучасні погляди щодо пізнання соціальних явищ, дисертант використав низку методів пізнання обраної проблематики (історико-правовий метод, метод системного аналізу, системно-структурний та формально-логічний методи, порівняльно-правовий метод, формально-юридичний метод, структурно-функціональний метод, соціологічний метод, статистичний метод, методи моделювання та прогнозування). Відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, в дисертації зазначено, які саме методи використано під час підготовки кожного з підрозділів дисертації.

Достатній ступінь обґрунтованості та достовірності висновків підтверджується і достатньою **емпіричною базою дослідження**. Емпіричну базу дослідження становлять статистичні й аналітичні матеріали МВС України, Національної поліції України, Офісу Генерального прокурора, Державної судової адміністрації України за 2016–2021 рр. та I півріччя 2022 року; дані,

отримані при вивченні 120 кримінальних проваджень, досудове розслідування в яких за п. 6, п. 11 ч. 2 ст. 115, ст. 186, 187, 189, 257, 289, 296 КК України здійснювали слідчі Національної поліції України протягом 2017–2021 років; результати анкетування 126 слідчих органів досудового розслідування Національної поліції України (Вінницька, Житомирська, Київська, Кіровоградська, Харківська, Хмельницька, Черкаська, Чернівецька області, м. Київ). Використано власний практичний досвід роботи автора в підрозділах Національної поліції України.

Апробація результатів дисертації. Основні положення наукового дослідження оприлюднено на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях: «Актуальні питання криміналістики та судової експертизи» (м. Київ, 19 листопада 2020 р.), «Актуальні питання державотворення та захисту прав людини в Україні» (м. Хмельницький, 11 грудня 2020 р.), «Сучасні наукові дослідження: соціально-політичний та правовий виміри», (м. Полтава, 23 квітня 2021 р.), «Правовий дискурс» (м. Черкаси, 12 жовтня 2021 р.), «Економіко-правова політика в умовах світової кризи: проблеми і шляхи подолання» (м. Черкаси, 25 листопада 2021 р.).

Оцінка змісту та завершеності дисертації. Структура дисертації відповідає поставленим автором перед собою завданням. Робота відповідає логіці наукового пошуку, зорієнтована на розкриття визначеної мети дисертаційного дослідження.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається із вступу, трьох розділів, що об'єднують дев'ять підрозділів, висновків, списку використаних джерел (196 найменувань на 22 сторінках) та чотирьох додатків на 39 сторінках. Загальний обсяг дисертації становить 262 сторінки, із них основний текст – 185 сторінок.

У **вступі** обґрунтовується актуальність теми дослідження, визначено її зв'язок з науковими програмами, планами, темами, мету і завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження, наукову новизну та практичне значення одержаних результатів, окреслено емпіричну базу дослідження, зазначено

відомості про апробацію результатів дослідження та практичне значення його результатів, публікації автора та структуру дисертації (стор. 19-30).

У першому розділі дисертації «Теоретико-правові засади розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців» автором приділено увагу стану теоретичної розробленості проблем розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців; окреслено нормативно-правові засади розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців; розкрито криміналістичну характеристику корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців (стор. 31-101).

Цілком можна погодитися з позицією дисертанта, що під час розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців, важливим є дотримання положень міжнародних договорів, законів України, рішень Європейського суду з прав людини, з метою врахування індивідуальних особливостей іноземців – потерпілих у кримінальному провадженні. Особливості правового статусу іноземців у кримінальному провадженні потребують заходів з організаційного забезпечення (забезпечення перекладача, захисника, представника, законного представника).

Дисертантом запропоновано криміналістичну характеристику корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців, охарактеризований зміст її основних елементів (стор. 55).

Цілком справедливо автор звертає увагу на те, що спосіб є ключовим елементом криміналістичної характеристики. З'ясований зміст підготовчих дій: вибір об'єкта посягання (особи іноземця); вивчення об'єкта посягання й обстановки, в якій доведеться діяти; вибір найбільш ефективного способу заволодіння майном, заподіяння шкоди життю і здоров'ю особи; підготовка необхідних засобів та знарядь, за допомогою яких буде здійснений протиправний намір; вибір способу приховання слідів кримінального правопорушення, збуту викраденого. Способи безпосередньої реалізації

корисливо-насильницьких дій відносно іноземців є різноманітними і залежать від виду конкретного кримінального правопорушення. Їм притаманний і ряд спільних ознак. Це корисливий мотив, що знаходить свій вираз у спрямованості посягання та насильницький спосіб реалізації у вигляді фізичного чи психологічного насилля (стор. 56-58).

Заслуговує на увагу позиція автора щодо характеристики потерпілих. Так, потерпілими від корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень є громадяни іноземних держав, які: мають з Україною спільні кордони; перетин державного кордону України характеризується доступністю; мають спільні етнічні діаспори; держави мають розвинені соціально-економічні відносини. Відомості про особу потерпілого-іноземця від корисливо-насильницького кримінального правопорушення об'єднано у групи: дані про відносини між потерпілим-іноземцем та правопорушником; відомості про поведінку потерпілого при вчиненні стосовно нього неправомірних дій; особисті ознаки потерпілого-іноземця. Підкреслено таку ознаку потерпілого-іноземця як віктимна поведінка, яка полягала у легковажному відношенні іноземців до охорони свого майна, демонструванні своїх статків, розпиванні алкогольних напоїв з незнайомими та ін.

У другому розділі дисертації «Організаційно-тактичні засади розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців» розкрито правовий зміст і поняття початкового етапу розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців; охарактеризовано обставини, які підлягають встановленню на початковому етапі розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців; визначено типові слідчі ситуації та слідчі версії; висвітлено основи взаємодії слідчого із правоохоронними органами України під час розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців (стор. 106-160).

Наголошено, що початковий етап розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців, спрямований на встановлення низки обставин, які характеризують: ст. 91 КПК України і підлягають доказуванню у кримінальному провадженні; криміналістичну характеристику події корисливо-насильницького кримінального правопорушення; особу потерпілого іноземця; особу правопорушника (правопорушників); предмет посягання; механізм вчинення кримінального правопорушення. Перелік запропонованих обставин може бути розширений залежно від слідчої ситуації.

Запропоновано типові слідчі ситуації початкового етапу розслідування залежно від обставин затримання особи, яка вчинила корисливо-насильницьке кримінальне правопорушення: правопорушника затримано на місці; правопорушника затримано через деякий час (від кількох годин до трьох діб); правопорушник зник з місця події, але відомі його ознаки; правопорушник зник з місця події, але його ознаки невідомі. Сформульовані алгоритми дій відповідно до типових слідчих ситуацій.

Представляє науковий інтерес зміст та особливості взаємодії слідчого з іншими компетентними суб'єктами, зокрема: оперативними співробітниками, спеціалістами-криміналістами та психологами, представниками інших підрозділів МВС України, правоохоронними та державними органами, представниками Інтерполу (стор. 155-159).

У третьому розділі дисертації «Проведення окремих слідчих (розшукових) під час розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців» зосереджено увагу на окремих слідчих (розшукових) діях, які найбільш притаманні при розслідуванні корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців. До таких автором віднесено: огляд та допит, а також складна в організаційно-тактичному відношенні слідча (розшукова) дія – пред'явлення для впізнання (стор. 165-188).

В результаті дослідження, автором встановлено, що на початковому етапі розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців, проводяться такі слідчі (розшукові) дії: 1) огляд (100 %); 2) у тому числі огляд місця події (94,7 %); 3) огляд трупа (30,8 %); 4) обшук (90,8 %); 5) допит (100 %); 6) у тому числі одночасний допит двох чи більше вже допитаних осіб (75,0 %); 7) пред'явлення для впізнання (особи, речей, трупа) (86,7 %); 8) слідчий експеримент (84,2 %); 9) освідчування особи (66,7 %); 10) проведення експертизи (95,0 %); 11) отримання зразків для експертизи (47,5 %) та ін. (стор. 165-166).

Дисертант справедливо наголошує, що завдання огляду полягають у виявленні та фіксації відомостей щодо обставин вчинення корисливого-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців. На підставі цього слідчий висуває версії про характер події і її учасників, місце перебування правопорушника, викраденого майна та інших об'єктів, наслідки кримінального правопорушення, а також задля встановлення обставин, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення. Результати огляду, особливо такого його виду, як огляд місця події, дозволяють слідчому визначити спрямованість розслідування, уявити механізм розслідуваної події, особистість правопорушника та надати характеристику особі потерпілого іноземця. Надано криміналістичні рекомендації щодо залучення спеціаліста-криміналіста для техніко-криміналістичного забезпечення проведення даної слідчої (розшукової) дії.

Акцентовано увагу на тому, що типовим на початковому етапі розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, є проведення допиту потерпілого іноземця. Важливим підготовчим заходом є вивчення особистості іноземця, а саме: біографічних даних, роду занять, мети перебування на території України, наявності необхідних документів, кола зв'язків, дотримання законодавства держави перебування. Варто скласти план проведення допиту, забезпечити попередній переклад документів (які будуть пред'являтися іноземцю, фрагментів показань інших осіб, пояснювальних

написів до фотографій, планів і схем, написів на упаковках речових доказах та ін.). Ключова увага повинна бути звернена на встановлення психологічного контакту з іноземцями. Важливо застосувати комплекс тактичних прийомів, які будуть найефективнішими залежно від позиції, що обирається допитуваним. До одного із таких належать тактичні прийоми, спрямовані на уточнення і деталізацію показань.

Наголошено, що слідча (розшукова) дія пред'явлення для впізнання за участю іноземців характеризується організаційно-тактичними особливостями, обумовленими статусом учасника слідчої (розшукової) дії (іноземець) та видом розслідуваного кримінального правопорушення.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності. Дисертація виконана автором самостійно, всі сформульовані положення та висновки є результатом власних досліджень автора.

Використані ідеї, результати і тексти інших науковців мають посилання на відповідні джерела, що має змогу говорити про відсутність привласнення чужих ідей чи наукових результатів без оформлення належного цитування.

Отже, дисертантом дотримано норм законодавства про авторське право і суміжні права, а також надано достовірну інформацію про отриманні результати та джерела інформації.

Отже, виходячи з аналізу основної частини дисертації, можемо дійти висновку, що мета дисертаційної роботи в ході виконання дослідження була досягнута, а дисертація є завершеною науковою кваліфікаційною працею. Матеріали дисертації достатньо відображені в наукових публікаціях автора. Дисертація підготовлена державною мовою, до її оформлення принципових зауважень у офіційного опонента немає.

В цілому високо оцінюючи дисертаційну роботу І.В. Фасера, слід наголосити на деяких дискусійних положеннях, зокрема:

1. Здобувач визначає об'єкт дослідження як «суспільні відносини у сфері діяльності органів досудового розслідування під час розслідування корисливо-насильних кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців»

(стор. 24 дисертації). Однак, на думку опонента, більш точно вести мову про об'єкт дослідження саме як правовідносини, що реалізуються у окресленій сфері правозастосування.

2. Здобувачу доцільно було більш ґрунтовно дослідити міжнародний досвід протидії корисливо-насильницьким кримінальним правопорушенням, що вчинюються щодо іноземців. Окремі питання, які стосуються практики міжнародного співробітництва з іноземними державами порушуються у роботі, однак, не вичерпують питання. Відповідно, більш широке застосування компаративістського методу мало б позитивний вплив на зміст роботи та отримані результати.

3. Характеризуючи наукову новизну, у рубриці «дістало подальший розвиток», автор зазначає про формування пропозицій щодо удосконалення нормативно-правової бази, а саме рекомендацій щодо застосування положень міжнародного (міжнародні договори, конвенції, угоди) та національного (КК України, КПК України, закони України, підзаконні нормативно-правові акти) законодавства, з визначенням правових засад розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців (стор. 29 дисертації). В цілому, позитивно оцінюючи зроблену здобувачем роботу, виникає закономірне питання: яким чином було впроваджено отримані результати?

4. У підрозділі 2.3 висвітлюються питання взаємодії слідчого з правоохоронними органами України під час розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців. Однак, цікаво почути думку здобувача, чи досліджувалися питання особливостей взаємодії підрозділів Національної поліції з іншими правоохоронними органами України за умов воєнного стану? Якщо відповідь ствердна, то які основні висновки отримано?

Загалом, висловлені зауваження є дискусійними, вони не ставлять під сумнів отримані наукові результати та позитивну оцінку дисертації.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Фаєра Ігоря Васильовича «Розслідування корисливо-насильницьких кримінальних правопорушень, вчинених щодо іноземців» за змістом та оформленням відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор – Фаєр Ігор Васильович – за результатами позитивного захисту у спеціалізованій вченій раді заслуговує присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право, за спеціальністю 081 – Право.

Офіційний опонент:

**завідувач кафедри криміналістики
та домедичної підготовки
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук,
професор**

Костянтин ЧАПЛИНСЬКИЙ

Підпис Чаплинського К.О. засвідчую:

**Проректор
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор
Заслужений юрист України**

Лариса НАЛИВАЙКО